

Birinci Beş Yıllık Plânda Elektrik Sektörü Yatırımları

İfazan :
Halil EKER
Elek. Müh.
EİE

ÖZET :

1968 Yılında Kalkınma Plânının birinci beş yıllık süresi sona ermekte ve ikinci beş yıllık dönem başlamış bulunmaktadır. Bu yazı, birinci beş yıllık dönemde elektrik sektörü yatırımları hakkında bilgi vermek ve bu yatırımların eleştirmesini yapmak üzere hazırlanmıştır.

BÖLÜM I. PLANIN TANIMLANMASI

A. Plânın Yürürlüğe Girmesi :

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı, 16 Ekim 1962 gün ve 77 sayılı «Uzun Vadeli Plânın Yürürlüğe Konması ve Bütünlüğünün Korunması» hakkındaki kanun hükümlerine uygun olarak TBMM Plân Karma Komisyonu, Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisinde görüşülüp 21 Kasım 1962 tarihinde onaylanmış ve özel Sektör ile Kamu İktisadî Teşebbüsleri için 1 Ocak 1963 tarihinden itibaren, Genel bütçeye bağlı Devlet Daire ve Kurumları ile Belediyeler ve özel İdareler için de 1 Mart 1963'ten itibaren yürürlüğe girmek üzere 3 Aralık 1962 tarihli ve 11272 sayılı Resmî Gazetede yayınlanmıştır.

B. Plânın Genel Esasları :

Plânın birkaç madde içinde özetlenebilecek genel esasları, demokrasi düzeni içinde sosyal adalet ilkelerini en iyi şekilde gerçekleştirmek amacıyla ve yurdumuzun bünyesine uygun olarak;

- 1 — Kalkınma hızı
- 2 — Ulusal Tutum politikası
- 3 — Yatırım Politikası
- 4 — Kamu harcamaları
- 5 — Vasıflı insan yetiştirme
- 6 — Organizasyon hususlarını saptama ve bunları gereğince uygulamadan ibarettir.

Türkiye'nin Birinci Beş yıllık Kalkınma Plânı, 15 yıllık perspektif plânın ilk hamle kademesini teşkil etmektedir. Bu bakımdan plânın hazırlanmasında, ulaşılmak istenen sosyal ve iktisadî hedefler ile, harekete geçirilmesi gereken kaynaklar, 15 yıllık bir perspektif açısı içinde ele alınmıştır.

Plânın hazırlanmasında % 7 Kalkınma hızı kabul edilerek 1961 yılı fiyatlarına göre 52,7 Milyar TL. olan 1962 yılı gayri safi millî gelirinin, 15 yıl sonunda 145 Milyar 300 Milyon TL'na ulaşacağı hesaplanmıştır.

Yurdumuzda sürekli olarak nüfus artışı son yıllarda % 3 mertebesinde olduğundan, millî gelirdeki adam başına artışın % 7 yerine % 4 oranında olacağı ve millî gelirden 15 yıl sonundaki artışın % 175 olmasına karşılık, bu dönem sonunda adam başına artış miktarının sadece % 78 oranına ulaşabileceği kabul edilmiştir.

C. Plânda Elektrik Sektörünün Durumu :

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında elektrik sektörü için öngörülen ana ilke ve yöntemler şu şekilde özetlenebilir.

1. Elektrik enerjisinden daha çok yararlanmak :

Plânın yapıldığı yıl itibariyle Türkiye'nin 67 il merkezi ile, belediye örgütü bulunan 420 ilçe ve bucağında elektrik bulunmakta idi. Köylerde ise durum çok kötü bir manzara arz etmekte, 40.000'e yakın köyden ancak 182 adedinde elektrik bulunmakta ve böylece Türkiye nüfusunun yaklaşık olarak % 70'i elektrik enerjisini tanımamakta idi.

Avrupa memleketleri içinde yılda nüfus başına elektrik enerjisi tüketimi bakımından yurdumuz sonuncu durumda olup, uygarlığın bir ölçüsü olarak kabul edilen elektrik enerjisi üretim

ve tüketiminin artırılması, plânda elektrik sektörünün ana ilkesini teşkil etmiştir.

2. Hidrolik olanaklardan yararlanmak :

Türkiye'nin hidrolik enerji potansiyeli yılda 53 Milyar kWh enerji olarak hesaplanmakta ve bu büyük potansiyelin pek azından yararlanılabilmektedir. Boş yere akıp giden bu olanaktan en fazla yararlanma yoluna gidilmelidir.

3. Elektrik Tesislerinin Ekonomik şekilde İşletilmesi :

Bu amacın sağlanması için, Türkiye'de elektrik işlerinin bir elden yönetilmesi ve Türkiye Elektrik Kurumu (TEK) nun kurulması bütün tesislerin bu kuruma bağlanması ve aynı zamanda etüt ve proje işlerinin hızlandırılması, standart projelerin hazırlanması, elektrik vergilerinin basitleştirilmesi, elektrik tesislerinde kullanılan gereçlerin standartlaştırılması öngörülmüştür.

Ayrıca sisteme bağlı yerlerde bulunan ve çalıştırılmayan santrallerin TEK'na devredilerek, bunlardan uygun olanların işletilmesi, sistem içinde çalışmayacak olanların yeni elektrikleştirilecek yerlere aktarılması, sisteme yeni bağlanacak yerlerle önceden yapılacak anlaşma gereğince, o yer sisteme bağlanmaz bağlanmaz eski santrallerin sisteme uzak yerlere götürülmek üzere alınması gibi tedbirlere lüzum görülmüştür.

D. Elektrik Sektörü Yatırımları :

Elektrik sektöründe, Birinci Beş Yıllık süre içinde her yıl yapılması öngörülen yatırımlar, araştırma, bakım, devam eden ve yeni üretim tesisleri, devam eden ve yeni iletim tesisleri, devam eden ve yeni dağıtım tesisleri şeklinde sınıflandırılarak Tablo I'de verilmiştir.

Tablo'da her yıl için ayrı ayrı verilen para değerleri ile toplam değer 1961 yılı fiatlarına göre. Tablo'dan görüleceği üzere 5 yıllık sürede zarfında elektrik sektörü için 4 Milyar 955 Milyon 700 bin TL yatırım öngörülmüştür. Bu yatırımla halen elektrik bulunmayan 300 belediye ilçe ve bucak ile 800 köy'ün elektriğe kavuşturulması, 530 adet şehir ve kasabanın enterkonnekte veya bölge sistemlerine bağlanması, 9000 Km uzunluğunda yüksek gerilimli enerji iletim hattının tesis edilmesi kabul edilmiştir.

Bu tesislerin tamamlanması ile 1962 yılındaki 3,5 Milyar kWh'lık enerji üretiminin, 1967 yılında 6,5 milyar kWh mertebesine yükseleceği tahmin edilmiştir.

Üretim değeri, elektriğin ortalama satış fiyatı olan 16 kuruş/kWh alınmak suretiyle hesaplandığı takdirde, sektörün milli gelire dolaysız katma değeri 1967 yılı için 746 milyon TL olarak hesaplanmıştır.

Ayrıca Birinci Beş Yıllık Plân dönemi için ayrılmış olan yatırımlarla, Fırat nehri üzerindeki Keban Barajı ve hidroelektrik santrali dahil olmak üzere toplam gücü 2000 MW'a ulaşan yeni üretim tesislerinin kurulmasına başlanması da öngörülmüştür.

BÖLÜM n. UYGULAMA SAFHALARI :

A. Genel Bilgi :

1962 Yılı, Plânlı devreye geçiş yılı olarak kabul edilmiş ve bu yıl içinde bir taraftan 1963 Yılı Programı hazırlanırken, diğer taraftan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânının tümü ile ilgili yardımcı çalışmalar yapılmıştır.

İnşaatı zorunlu olan büyük kapasiteli üretim ve iletim tesisleri tesbitinin yanısıra, belediye örgütüne sahip yerlerin elektrikleştirilme şekli ve öncelik sıraları tayin edilerek, yıllık programların kolayca hazırlanabilmesi için gerekli envanter hazırlanmıştır.

Yazımızın bu bölümünde Birinci Beş Yıllık Plân döneminin her yılını ayrı ayrı gözden geçirecek başlangıçta plânın tümü için öngörülen hedef ve faydalarla, plân sonunda elde edilen gerçek neticeler arasındaki farkları ortaya çıkarmağa çalışacağız.

B. 1963 Yılı Programı:

1963 Yılı Programı hazırlanırken Türkiye'nin enterkonnekte sistemleri içindeki ve sistem dışındaki üretim santrallerinin güç ve enerji kapasiteleri vasıtasıyla Türkiye'nin güç ve enerji ihtiyaçlarının karşılanabilme durumu öncelikle gözönünde tutulmuş ve kurak su yılı şartlarında 1964 yılından itibaren bütün sistemlerde sınıra düşüleceği görülmüştür.

Sıkıntının önlenmesi için;

1 — Kesikköprü HES'nin 1964 sonunda tamamlanması,

2 — Silahtar santralının 200 MW güç ve 1600 MWh enerji verecek ünite ilâvesi ile 1965 sonuna kadar genişletilmesi,

3 — Sarıyar HES'na 1965 sonuna kadar 80 MW'lık güç ilâvesinin yapılması,

4 — Seyhan HES'da 18 MW güç, 113 MWh enerji kapasitesi olan 3 ncü ünitenin 1964 te servise girmesi öngörülmüştür.

TABLO: I

Milyon TL.

	1963		1964		1965		1966		1967		Toplam	
	Dış	Top.	Dış	Top.	Dış	Top.	Dış	Top.	Dış	Top.	Dış	Top.
Araştırma	—	12,0	—	13,0	—	14,0	—	16,0	—	20,0	—	75,0
Bakım	4,5	15,0	5,0	16,0	5,5	18,0	6,5	20,0	8,50	25,0	29,5	94,0
Bitmemiş Üretim Tesisleri	30,0	77,1	27,2	57,9	—	—	—	—	—	—	57,2	135,0
Yeni Üretim Tesisleri	136,1	233,6	129,7	453,0	268,0	604,5	186,5	534,5	250,0	598,0	1060,3	2423,6
Bitmemiş İletim Tesisleri	69,2	165,6	30,3	74,3	12,3	33,0	10,7	26,6	—	—	122,5	299,5
Yeni İletim Tesisleri	16,2	36,2	38,8	90,9	93,1	213,6	210,9	442,9	203,2	428,2	562,2	1211,8
Bitmemiş Dağıtım Tesisleri	18,1	101,9	3,8	34,9	—	—	—	—	—	—	21,9	136,8
Yeni Dağıtım Tesisleri	30,0	35,0	7,3	80,0	11,5	130,0	33,3	150,0	16,3	185,0	51,4	580,0
Toplam :	277,1	676,4	332,1	820,0	390,4	1013,1	427,9	1*90,0	477,5	1256,2	1905,0	4955,7

Üretim kapasitesinin. İhtiyaçlara cevap verebilecek şekilde artırılmasını hedef tutan yukarıdaki tedbirlerin yanısıra; TEK Kurumunun öncelikle kurulması, standart tip projelerin hazırlanması, sistem içindeki üretim tesislerinin sorumlu kuruma devredilmesi, sisteme bağlı yerlerdeki dizel gruplarının sistem dışında kalan yerlere taşınması ve müşteriler elindeki santallerin tam kapasite ile çalışmasını sağlayacak bir tarife sisteminin uygulanması gibi elektrik sektörünün bütünü için gerekli tedbirlerin alınması da öngörülmüştür.

Daha önceki yıllarda ele alınmış olan üretim, İletim ve dağıtım tesisleri ile yeniden ele alınacak tesisler için, 1963 yılında 522 Milyon 936 bin TL ayrılmıştır. Oysaki yazımızın ilk kısmında verilmiş olan Tablo I'de görüldüğü üzere, Kalkınma Plânında 1963 yılı için öngörülen yatırım miktarı 676 Milyon 400 bin TL'dir ve bu bedel 1961 yılı fiatlarına göredir. Gerçekte 1963 yılı için ayrılan paranın 1961 yılı fiatlarına göre değeri 490 Milyon 500 bin TL'dir ve programda öngörülen değerden yaklaşık 186 Milyon TL daha düşüktür.

1962 Plânlı devreye geçiş yılında, elektrik sektöründeki işlerin yürütülmesi için gerekli düzeltici tedbirlerin alınamamış olması ve dolayısıyla plânda öngörülen yatırımın yapılamayacağıının anlaşılması tahsisatın azaltılmasında rol oynamıştır.

1963 Yılı sonunda elektrik sektöründeki uygulama cari fiatlarla 415,1 Milyar TL'na ulaşmış ve ayrılan paraya göre gerçekleşme oranı % 80 civarında olmuştur. Kalkınma plânında öngörülen miktarın cari fiatlara dönüştürülmesi suretiyle bir karşılaştırma yapıldığı takdirde gerçekleşme oranının ancak % 60 seviyesine çıktığı görülür. Aynı yılda yapılması gereken işler bakımından gerçekleşme oranı % 70 seviyeye ulaşmış ve bitirilmesi gereken 158 İşten ancak 111 adedi tamamlanabilmiştir.

c. 1964 Yılı Programı :

Bursa - Balıkesir arasındaki 154 kV'luk bağlantının 1962 yılında tamamlanması ile, Kuzeybatı ve Batı Anadolu enterkonnekte sistemleri birleştirilmiş ve batı sistemindeki fazla enerjinin, ihtiyaç duyulan Kuzeybatı sistemine aktarılması sağlanmıştır. Bu suretle 1963 yılındaki enerji sıkıntısı hafifletilmiş, 1962 - 1963 su yılının çok yağışlı geçmesi ile bütün rezervuarlar tamamen dolmuş ve sistemlerin iyi işletilmesi halinde 1964 yılındaki enerji sıkıntısının da önlenebileceği, 1964 yılı plânının hazırlık safhasında tahmin edilmiştir.

Çukurova bölgesinde İse 1964 yılı için, sistemin iyi işletilmesi halinde herhangi bir sıkıntı-

nın söz konusu olmayacağı, fakat daha ileriki yıllar için Seyhan hidroelektrik santralına İlave edilecek 3 ncü üniteye rağmen sıkıntının önlenemeyeceği tahmin edilerek Mersin termik santrali tesisinin hızlandırılması öngörülmüştür.

1964 Yılında elektrik sektörü için 871,5 Milyon TL ayrılmıştır. Bu bedel programda öngörülen miktardan fazla görünmekte ise de, bu fazlalık 1961 yılı fiatları ile cari fiatlar arasındaki farktan ileri gelmektedir. Aslında 1961 yılı birim fiatlarına göre öngörülen yatırım 820 Milyon TL'dir, ayrılan miktar ise, 788 Milyon TL olmuştur.

1964 Yılı, ele alınacak işler bakımından bir incelemeye tabi tutulduğunda, plân hedeflerine nazaran büyük bir eksiklik görülür, örneğin, programda öngörüldüğü halde 1964 yılında 1000 Km'ye yakın enerji iletim hattı ile toplam takati 120 MVA'yı bulan 35 adet trafo merkezi ele alınamamıştır. Bunun sebebi gerek 1963 yılı uygulamasının programa göre gerçekleştirilememiş olması ve eksik kalanların 1964 yılına kayarak bu yıl programını kabartması, gerekse yatırımcı kurumlar arasında ahenkli bir işbirliğinin sağlanamamış olmasıdır.

1964 Yılında uygulamasında harcama miktarı 656,7 Milyon TL olmuş ve gerçekleşme oranı yaklaşık % 75'i bulmuştur Doğaldır ki bu oran ayrılan paraya göre hesaplanan değerdir, programa göre gerçekleşme oranı ise bunun daha altındadır. Bu yıl içinde ele alınacak İşler bakımından gerçekleşme oranı ise 1963 yılında olduğu gibi ancak % 70 seviyesinde kalmıştır. Başarısızlığın nedeni elektrik sektörünün tümü ile ilgili sorunların programda öngörüldüğü şekilde çözümlenememiş olmasıdır.

D. 1965 Yılı Programı :

Türkiye enterkonnekte sistemlerine 1960 yılındanberi yeni üretim kapasitesi eklenememiş olması ve plânda ivedi olarak yapılması öngörülmüş santrallerin inşaat işlerinin çeşitli nedenlerle yavaş yürümesi, mevcut kapasite ile artan ihtiyaçların karşılanmasını güçleştirmiş ve 1965 yılının bu yönden oldukça sıkıntılı geçeceği, plânın hazırlık safhasında bir gerçek olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu gerçek içinde hazırlanmış olan 1965 yılı program tasarısı içinde elektrik sektörü yatırımları için 1295 Milyon TL'nin ayrılması istenmiştir. Bu miktar, 1961 -1965 yılları arasındaki fiat artışı da gözönüne alındığı takdirde, plânda öngörülen değerden 195 Milyon TL fazla idi. Bu fazlalığın nedeni 1963 ve 1964 yıllarında sektördeki noksanlığın giderilmek istenmesidir.

Kati program açıklandığında 1965 yılı elektrik sektörü yatırımları için cari fiatlarla 1046,3

Milyon TL.'nin ayrıldığı görülmüştür. Bu miktar 1961 yılı fiatlarına dönüştürüldüğü takdirde 917,8 Milyon TL. eder ki, programda öngörülen değerden yaklaşık 130 Milyon TL. daha azdır.

Neticede 1965 yılında da yaklaşık 3000 Km uzunluğunda hava hattı, toplam kapasitesi 100 MVA'yu bulan trafo merkezi tesisi ile 100 kasanın dağıtım işi ele alınamamış, yatırım projeleri arasındaki dağılım plân hedeflerine uygun olmamış ve bazı projelerin bitiş tarihleri 1964 yılı programında öngörülen tanhe göre 1-2 yıl ötelenmiştir.

1965 Yılı sonundaki fiili harcama 785,8 Milyon TL. olup, ayrılan paraya göre gerçekleşme % 75 oranında kalmıştır. İş bakımından da, 27 adet işin bu yıl tamamlanması gerekirken tamamlanamamış, ayrıca 63 adet işin de tamamlama tarihleri bir veya iki yıl ötelenmiştir.

E. 1966 Yılı Programı :

1960 Yılından itibaren Türkiye'nin yıllık doruk yük artışı % 12,6 olmuş, ihtiyacı karşılamak için kurulan üretim santrallerinin kurulu güçlerindeki yıllık artış hızı ise ancak % 2,8 seviyesine çıkabilmiştir. Aradaki eksiklik santrallerdeki eski ünitelerin çalıştırılması suretiyle kapatılarak 1965 yılına gelinmiştir. 1966 Yılı programının hazırlandığı bu yıl içinde elde fazla bir kurulu güç bulunmadığından, plânda öngörülen üretim tesislerinin ihtiyaçları karşılayacak şekilde zamanında tamamlanması gerekmekte idi. Halbuki plânın hazırlık safhasında 1964 te biteceği tahmin edilmiş olan Kesikköprü HES'ı 1966 yılı sonuna, 1965 te bitmesi gereken Ambarlı termik santrali ve Sarıyar HES'ı genişletilmesi 1966 yılı sonuna, Mersin termik santrali ise, 1967 yılı sonuna ötelenmiş durumda idi. Ayrıca 1967'de bitmesi gereken Gökçekaya ve Kadıncık HES'larının 1969'a, Keban HES'nın da 1969'dan 1970 yılına ötelenmesi, doğacak enerji sıkıntısını önleyebilmek için yeni ve çabuk inşa edilebilen üretim tesislerine gidilmesini zorunlu kılacak, dolayısıyla plânda olmayan ek • yatırımların yapılması ile rantabl olmayan projelerin uygulanmasına yol açacak nitelikte görülüyordu.

Zamanında tamamlanmaları artık imkânsız hale gelmiş projelerin daha fazla gecikmemesi hedefi güdülerken hazırlanan 1966 yılı program tasarısı içinde elektrik sektörü için cari fiatlarla 1482 Milyon TL. ayrılması istenmiş, fakat kati program açıklandığında ancak 1341,9 Milyon TL. ayrıldığı görülmüştür. Bu değer 1961 fiatlarına göre 1109 Milyon TL.'na eşdeğer olup, programda öngörülenden 80 Milyon daha azdır.

Program tasarısının hazırlık anı ile kati programın açıklanması arasındaki geçen zaman içinde, Kesikköprü HES'nın 1966 yılı içinde ser-

wise giremeyeceği,, Gökçekaya, Kadıncık ve Keban HES'larının da birer yıl daha gecikeceği anlaşılarak* Ambarlı termik santralına, bedeli 225 Milyon TL. tutan 3. ncü ünitenin ilâvesi karar verilmiş ve bu genişletme işi 1966 yatırım programı içine alınmıştır.

1966 Yılı sonunda, yıllık yatırım can fiatlarla 1196,7 Milyon TL. olmuş ve yaklaşık % 85 gerçekleşme sağlanmıştır.

F. 1967 Yılı Programı :

1966 Yılı Yatırım programı içinde çeşitli gerilimli 3000 Km hava hattı ile toplamı 100 MVA' yi bulan trafo merkezi tesisi yer almamıştır. 1967 Yılı programı hazırlanırken daha önceki yıllarda ele alınamayan ve programı aksatıcı yönde tesiri önemli olan bu projelere öncelik verilmek istenmiştir. Plâna göre bu yıl yapılması gereken 1256,2 Milyon TL.'na cari fiatlara dönüştürülen değeri 1407 Milyon TL. olup, hazırlanan tasarıda geçmiş senelerdeki noksanlığın kısmen giderilmesi için 300 Milyon TL. fazlası ile 1706 Milyon TL.'nin ayrılması istenmiştir. Fakat kati program açıklandığında, 1967 yılı elektrik sektörü yatırımları için plânda öngörülen değerden de az olmak üzere 1277,5 Milyon TL.'nin ayrıldığı görülmüştür. Bunun neticesi olarak 1967 yılında da eski yıllarda olduğu gibi, plânda ele alınmaları öngörülen çok sayıdaki proje program dışı kalmıştır.

1967 yılına ait kati uygulama değerleri henüz bilinmemekle beraber ilk 4 yıllık uygulamalara benzer şekilde, yaklaşık 1 Milyon TL'lik bir yatırım ile % 75-80 civarında gerçekleşme sağlanacağı tahmin edilmektedir.

BÖLÜM m. SONUÇ

Yazımızın bu bölümünde, birinci beş yıllık kalkınma plânında elektrik sektörü için öngörülen hedefler, beş yıllık uygulama sonunda elde edilen neticelerin, yatırım miktarı ve yapılan iş bakımından toplu bir karşılaştırılması ve eleştirilmesi yapılacaktır.

Tablo II'de her yıl elektrik sektörü için ayrılması-gereken yatırım miktarları ile, ayrılmış olan ve yıl sonunda gerçekleştirilen miktarlar, plânın hazırlandığı 1961 fiatlarına ve cari fiatlara göre ayrı ayrı verilmiştir. Tablodaki değerlerden her yıl için ayrılan paraya veya plânda öngörülen miktara göre gerçekleşme oranlarını hesaplamak kabildir. Beş yıllık plânın toplam değerleri ile yapılan hesapta gerçekleşme oranı, ayrılan para değerine göre % 80, plânda öngörülen değere göre ise % 70 düzeyine ulaşabilmiştir.

Beş yıllık süre içinde tamamlanması gereken işlerde gerçekleşme oranı da yaklaşık % 70 civa-

rmada olmuştur. 1967 yılında tamamlanmaları öngörülen Gökçekaya, Kovadan ve Kadıncık hidroelektrik santralleri bitirilemiyerek 1969 ve 1970 yıllarına ertelenmiştir. Bunların dışında büyük üretim santrallerinden Kesikköprü 3 yıl, Ambarlı 1,5 yıl, Mersin termik santrali tesisi ve Sarıyer hidroelektrik santrali genişletilmesi birer yıl gecikme ile servise girmiş, ayrıca Keban hidroelektrik santrallerinin tamamlanması da 2 yıl otelenmiştir. Endüstri hamlesi içinde olan ülkelerde elektrik enerjisi arzının, ihtiyaçlara göre en az bir yıl ileride olması gerekirken, yurdumuzda üretim santralleri tesisindeki gecikmeler, enerji isteklerini baskı altında tutmuş ve normal gelişmeye engel olmuştur.

Alt yapı niteliğinde bir karakter taşıyan elektrik sektörü yatırımlarının genel ekonomi içindeki önemi gözönüne alınacak olursa, eksiksiz ve aksatılmadan yapılmasını zorunluluğunu kendiliğinden ortaya çıkar. Çünkü elektrik sektörünün önemli bir özelliği, birbirinden bağımsız projelerden çok, birbirine bağlı projelerden meydana gelmiş olmasıdır.

Herhangibir üretim tesisine yatırım yapıldığı takdirde, bu tesisin üreteceği enerjiyi ihtiyaç bölgesine taşıyacak iletim tesisleri ile dağıtım tesislerinin de mutlaka yapılması gerekir. Aksine üretim tesislerindeki herhangi bir gecikme, bu tesislere bağlanacak iletim ve dağıtım tesislerinin de aynı gecikmeye sebep olacak veya gecikme olmaması halinde de bunların faydasız kalmasını ve boşuna erken yatırım yapılma durumunu yaratacak niteliktedir

Elektrik sektörüne ait bilumum tesislerin ihtiyaçların karşılanması amacını sağlayabilmesi, hem tesislerin zamanında tamamlanması, hem de tesisler arasındaki koordinasyonun en iyi şekilde yapılabilmesi ile kabildir. Çok önemli olan bu iki hususun gerçekleşmesi ise, herşeyden önce yatırımcı kurumlar arasında tam bir işbirliği ve program anlayışının yerleşmesine bağlıdır.

Yatırımcı kurumlar arasındaki ahenksizliği gidermek için, işleri tek elden yürütecek TEK kurumunun öncelikle kurulması, bütün yıl programlarında istenmiş, fakat beş yıllık plân süresince bu örgüt kurulamadığından, plânın uygulanması, İdarelerin eski çalışma düzeni ve alışkanlıkları içinde yapılmış ve yatırımlar için gerekli paranın plânda öngörülen değerden daha az ayrılmasının yanısıra, idareler arasındaki koordinasyonsuzluk ve tekrarlı çalışmalar sonucu, beş yıllık sürede umulan hedeflere varılmamıştır.

TEK Kurumunun mahalli idareleri de içine alacak şekilde kurulması, plânda elektrik sektörünün başarıya ulaşması için öngörülen tedbirlerin hemen hemen tamamını kapsayacak en uygun çözüm yolunu teşkil etmektedir.

Birinci beş yıllık plân döneminde kurulması kabil olmayan bu örgütün hiç değilse, ikinci beş yıllık dönemin başlangıcında kurulması, elektrik sektörü tesislerindeki etüt, araştırma, proje, yatırım ve işletme sorunlarının tek sorumluluk altında çözümlenmesi ve eski hataların da verdiği tecrübe ile yeni dönemde arzulanan hedefe ulaşılabilmesi en büyük dileğimizdir.

T A B L O II

Birinci 5 Yıllık Plânda Elektrik Sektörü Yatırımları (Milyon TL.)

Yıllar	1961 Yılı Flatları ile			Cari Fiatlarla		
	Öngörülen	Ayrılan	Gerçekleştirilen	Öngörülen	Ayrılan	Gerçekleştirilen
1963	676,4	490,5	389,4	721,0	522,9	415,1
1964	820,0	788,0	593,8	906,9	871,5	656,7
1965	1013,1	917,8	689,3	1154,9	1046,3	785,8
1966	1190,0	1109,0	989,7	1439,9	1341,9	1197,6
1967	1256,2	1072,6	839,6	1496,1	1277,5	1000,0*
Toplam	4955,7	4377,9	3501,8	5718,8	5060,1	4055,2

* Tahmini olarak alınmıştır.